דף 1 · מה זה מס?

1. הקבלה

מתוכם מע"מ: **כ-1.53 ש"ח** (בסרטון: "כמעט שקל וחצי"). המע"מ בישראל: **18** אחוז. הכסף הולך **לקופה של המדינה**.

מה לחפש: למה לא 1.80? כי 18% מחושבים על המחיר שלפני המע"מ: 10 כפול 18 חלקי 118. לכיתות ד'-ה' מספיק "בערך שקל וחצי".

2. מי משלם?

מהקופה של המדינה: בית ספר ציבורי, כבישים ורמזורים, משטרה, צבא, גן משחקים בשכונה (מהעירייה, שגם היא גובה מסים).

כל אחד בעצמו: ארטיק, טלפון חדש, נעלי ספורט.

גם וגם: בית חולים (בעיקר מהקופה, ולפעמים משלמים השתתפות עצמית), נסיעה באוטובוס (הנוסע קונה כרטיס, והמדינה מממנת חלק מהמחיר).

מה לחפש: אם תלמיד סימן "מהקופה" לבית חולים, זה מתקבל. הדיון החשוב: יש שירותים שהכסף שלהם מגיע משני המקורות.

3. טבלת השוואה

	מכל 100	מע"מ / מס קנייה	רופא
שוודיה	כ-41	מע"מ 25%	בעיקר מהמסים. משלמים קצת, יש תקרה שנתית, ילדים בדרך כלל לא משלמים.
ארצות הברית	כ-25	אין מע"מ ארצי, כל מדינה קובעת מס קנייה	רוב האנשים קונים ביטוח, בדרך כלל דרך העבודה. המדינה מבטחת קשישים ובעלי הכנסה נמוכה. כ-8 מכל 100 בלי ביטוח.
ישראל	כ-30	מע"מ 18%	כל תושב שייך לקופת חולים ומשלם מס בריאות.

דף 2 · תקציב הטיול

אין תשובה נכונה אחת. דוגמאות לבדיקה מהירה:

- **קופה גדולה (3,000 ש"ח):** אוטובוס 1,200 + כניסה 900 + ארוחה 600 = 2,700. נשארים 300, שמספיקים לכובעים (300). את הסדנה (900) כבר אי אפשר לממן מהקופה, אז מי שרוצה משלם 30 ש"ח, או שמוותרים.
- **קופה קטנה (1,200 ש"ח):** הקופה מספיקה רק לאוטובוס. כל ילד משלם בעצמו על כניסה (30), ואם רוצה גם ארוחה (20), סדנה (30) וכובע (10).

מה לחפש: מה לבדוק בשאלות 2 ו-3: הקבוצה רואה גם יתרון וגם מחיר. בקופה הגדולה: כולם מקבלים אותו דבר, אבל משלמים גם על מה שלא רוצים. בקופה הקטנה: כל אחד בוחר ומשלם פחות מראש, אבל ילד שאין לו כסף עלול להישאר בחוץ. זה בדיוק הוויכוח בין שוודיה לארצות הברית.

דף 3 · כרטיס יציאה

- שאלה 1: מע"מ, כשקונים כמעט כל דבר בחנות או בקיוסק.
- שאלה 2: אין תשובה נכונה, ולא נותנים ציון על המיקום בסקאלה.

דף 4 · קופת הכיתה

מחוון קצר (לכל רכיב נקודה אחת, סך הכול 5)

1. טענה ברורה: הרבה או מעט.
2. מה הייתי קונה, עם נימוק.
3. דוגמה.
4. הכרה במחיר של הבחירה ותשובה לעמדה האחרת.
5. סיכום.

דוגמה לתשובה: לדעתי כדאי לשים בקופה הרבה. מהקופה הייתי קונה אוטובוס, כניסה וארוחה לכולם, כי ככה אף ילד לא נשאר בחוץ. לדוגמה, בטיול שעבר ילד אחד לא בא כי היה יקר לו. נכון שככה משלמים גם על דברים שלא כולם רוצים, אבל זה שווה את זה. לכן, לדעתי קופה גדולה יותר הוגנת.

מה לחפש: התשובה לדוגמה היא רק דוגמה למבנה. גם פסקה שבוחרת "מעט" מקבלת ציון מלא אם יש בה את כל הרכיבים.